

บทที่ ๕

บทสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การเสนอเนื้อหาในบทนี้จะเสนอตามหัวข้อดังนี้คือ ส่วนที่หนึ่ง เป็นบทสรุป ซึ่งประกอบด้วยวัตถุประสงค์ในการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผลการวิจัย ส่วนที่สอง คือ การอภิปรายผล ส่วนที่สาม คือ ข้อเสนอแนะซึ่งประกอบด้วย การประยุกต์ผลงานวิจัย และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป ทั้งจะไต่ถ่าวในรายละเอียดต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

เพื่อศึกษาแนวโน้มที่เป็นไปได้ของการศึกษามรรณาภิษศาสตร์ระดับปริญญาตรีในแง่ความมุ่งหมาย โครงสร้างและขอบข่ายเนื้อหาวิชา การเรียนการสอน การวัดและประเมินผล ในปี พ.ศ. ๒๕๓๘

วิธีดำเนินการวิจัย

๑. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นกลุ่มผู้เชี่ยวชาญทางมรรณาภิษศาสตร์ สารนิเทศศาสตร์ และ อุดมศึกษา

๒. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม จำนวน ๓ ฉบับ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๒.๑ แบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับแนวโน้มหลักสูตรและการสอนมรรณาภิษศาสตร์ระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยในปี พ.ศ. ๒๕๓๘ จำนวน ๖ ข้อ

๒.๒ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า ๖ สเกล เกี่ยวกับแนวโน้มหลักสูตรและการสอนมรรณาภิษศาสตร์ระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยในปี พ.ศ. ๒๕๓๘ จำนวน ๕๖ ข้อใหญ่

๒.๓ แบบสอบถามมาตราส่วนประเมินค่าชุดเดิม แต่เพิ่มคำถามัมขยฐาน
และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ที่วิเคราะห์ได้จากคำตอบของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญในฉบับที่ ๒

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งด้วยตนเองและส่งทางไปรษณีย์ โดยมี การเก็บ
รวบรวมข้อมูล ๓ รอบ ตามขั้นตอนดังนี้

รอบที่ ๑ ผู้วิจัยนำส่งแบบสอบถามปลายเปิดเพื่อให้กลุ่มผู้เชี่ยวชาญได้เสนอ
ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวโน้มหลักสูตรและการสอนบรรณารักษศาสตร์ระดับปริญญาตรี
ในมหาวิทยาลัย ในปี พ.ศ. ๒๕๓๘

รอบที่ ๒ ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากแบบสอบถามรอบที่ ๑ มาสร้างเป็นแบบ
สอบถามมาตราส่วนประเมินค่า ๖ สเกล เป็นแบบสอบถามฉบับที่ ๒ แล้วนำส่งเพื่อให้
ผู้เชี่ยวชาญทั้ง ๒๒ ท่าน ใ้ให้อันกับความเป็นไปได้ในปี พ.ศ. ๒๕๓๘ ของข้อความ
นั้น ๆ

รอบที่ ๓ ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากแบบสอบถามรอบที่ ๒ มาวิเคราะห์หาค่า
มัชยฐาน และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ แล้วสร้างเป็นแบบสอบถามรอบที่ ๓ โดยใช้
ข้อความเดิมจากรอบที่ ๒ โดยได้เพิ่มคำถามัมขยฐาน พิสัยระหว่างควอไทล์ และค่าตอบ
รอบที่ ๒ ของผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่าน และส่งกลับไปยังผู้เชี่ยวชาญท่านนั้น ๆ เพื่อให้
ทราบความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด และได้ทบทวนยืนยัน หรือ เปลี่ยนแปลง
คำตอบเดิมของคนอีกครั้งหนึ่ง

การวิเคราะห์ข้อมูล

คำนวณหาค่ามัชยฐาน พิสัยระหว่างควอไทล์ ฐานนิยม และผลต่างระหว่าง
มัชยฐานกับฐานนิยม ของแต่ละข้อความ เพื่อศึกษาความคิดเห็นที่สอดคล้องกันและ
ความเป็นไปได้ของข้อความนั้น ๆ

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยที่เป็นแนวโน้มของหลักสูตรและการสอนบรรณารักษศาสตร์ระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยปี พ.ศ. ๒๕๓๔ สรุปตามขอบเขตการวิจัย ๔ ด้าน คือ ความมุ่งหมาย โครงสร้างและเนื้อหา การเรียนการสอน การวัดและประเมินผล ทั้งรายละเอียดของผลการวิจัยมีดังนี้ คือ

ด้านความมุ่งหมาย

๑. ความมุ่งหมายของหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์ จะเน้นถึงความหมายของวิชาชีพ ว่าเป็นบริการทางวิชาการมากขึ้น โดยมีความมุ่งหมายในการผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ ความสามารถดังนี้คือ

- ๑.๑ เพื่อผลิตบรรณารักษ์ที่เป็นนักบริการที่ดี
- ๑.๒ เพื่อผลิตบรรณารักษ์ที่มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน
ห้องสมุดประเภทต่าง ๆ ได้
- ๑.๓ เพื่อผลิตบรรณารักษ์ที่มีความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่
- ๑.๔ เพื่อผลิตบรรณารักษ์ที่มีมนุษยสัมพันธ์ และความรู้ด้านพฤติกรรมศาสตร์
เป็นอย่างดี
- ๑.๕ เพื่อผลิตบรรณารักษ์ผู้มีจรรยาบรรณทางวิชาชีพที่ดี
- ๑.๖ เพื่อผลิตบรรณารักษ์ที่เป็นผู้ร่วมงานที่มีความคิดสร้างสรรค์
- ๑.๗ เพื่อผลิตบรรณารักษ์ที่เป็นคนดี มีคุณธรรม รู้จักรับผิดชอบ
- ๑.๘ เพื่อผลิตบุคลากรผู้ชำนาญการด้านการประมวลผลข้อมูลสารสนเทศ (Information Processing) ให้สามารถจัดระบบ และนำข้อมูลมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยใช้เทคนิคสมัยใหม่
- ๑.๙ เพื่อผลิตบรรณารักษ์ที่สามารถเป็นนักเอกสารสนเทศได้
- ๑.๑๐ เพื่อผลิตบุคลากรที่เป็นนักคิด นักวิเคราะห์ เพื่อแก้ปัญหาระบบของเอกสารและสารสนเทศ ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม

๒. ความมุ่งหมายในการผลิต นอกจากจะมีความมุ่งหมายเพื่อผลิตบรรณารักษ์ที่มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานห้องสมุดประเภทต่าง ๆ แล้ว จะเน้นเพื่อให้ทำงานเหล่านั้นมากขึ้น คือ

๒.๑ ทำงานด้านธุรกิจและเอกชน

๒.๒ ทำงานในห้องสมุดเฉพาะ

๒.๓ ทำงานในห้องสมุดประชาชนและเป็นผู้นำชุมชน

ด้านโครงสร้างและเนื้อหา

โครงสร้างหลักสูตรจะมีความยืดหยุ่นมากขึ้น แต่จะไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก ในสาระสำคัญ จำนวนหน่วยกิตรวมจะอยู่ระหว่าง ๑๒๐-๑๕๐ หน่วยกิต โดยทหวควิชาทั่วไปสาขาวิทยาศาสตร์จะครอบคลุมด้านเทคโนโลยีและวิทยาศาสตร์ประยุกต์มากกว่า วิทยาศาสตร์บริสุทธิ์ และทหวควิชาเลือกเสรีจะเพิ่มจำนวนหน่วยกิตขึ้น

เนื้อหาทหวควิชาสหบรรณารักษศาสตร์ จะประกอบด้วยวิชาบรรณารักษศาสตร์ และสารนิเทศศาสตร์ ผสมผสานกัน โดยมีรายวิชาบังคับน้อยลง จะเน้นความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านมากขึ้นกับจะเพิ่มจำนวนหน่วยกิตมากกว่าเดิม โดยมีลักษณะรายวิชาดังนี้

๑. วิชาหลัก คือ การบริการ การจัดหาทรัพยากร การบริหารห้องสมุด การจัดหาและทำบัตรรายการ

๒. วิชาบังคับพื้นฐาน คือ คอมพิวเตอร์ บรรณารักษศาสตร์เบื้องต้น/ความรู้เกี่ยวกับห้องสมุด ปรัชญาและจรรยาบรรณทางบรรณารักษศาสตร์

๓. วิชาอื่น ๆ คือ สารนิเทศศาสตร์เบื้องต้น เทคโนโลยีที่ใช้ในห้องสมุด เทคโนโลยีสารนิเทศ การส่งเสริมการใช้สารนิเทศ ระบบรายงานและระบบสารนิเทศแห่งชาติ สหทัศนวิสัย สื่อทางการศึกษา วารสารและจุลสาร วรรณกรรมประเภทต่าง ๆ การประมวลผลข้อมูลห้องสมุด การส่งผ่านข้อมูลด้วยอิเล็กทรอนิกส์ วรรณกรรมในสาขาวิชาเฉพาะด้าน การบริการแก่บุคคลเฉพาะกลุ่ม และโปรแกรมสำหรับประมวลผลข้อมูลห้องสมุด

๔. สาขาอื่น ๆ คือ ทักษะการใช้ภาษาอังกฤษ และการสื่อสาร

ค่านการ เรียนการสอน

มีจุดประสงค์ในการสอนบรรณารักษศาสตร์ดังนี้คือ

๑. เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักการประยุกต์ พัฒนา และเปลี่ยนแปลง
๒. ให้ผู้เรียนมีทักษะ และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยี
๓. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็น และแก้ไขปัญหามากขึ้น
๔. ให้ผู้เรียนค้นคว้าด้วยตนเองมากขึ้น

การใช้อุปกรณ์ประกอบการสอน พบว่าผู้สอนจะใช้อุปกรณ์การสอนดังนี้คือ แขนงโปรงใส สไลด์ เทปภาพ คอมพิวเตอร์ เทปเสียง และมีห้องปฏิบัติการทางบรรณารักษศาสตร์ที่มีคุณภาพ ก็จะใช้อุปกรณ์ที่ทันสมัยมากขึ้น โดยมีกิจกรรมประกอบการสอนมากขึ้น และเน้นกิจกรรมที่ทำร่วมกันเป็นกลุ่ม เน้นการฝึกงานค่านการใช้เครื่องจักรกลที่เกี่ยวข้องกับห้องสมุด

ค่านการ วัคและประเมินผล

จะมีการสอนย่อยมากขึ้นโดยมีจุดประสงค์ในการวัคและประเมินผลดังนี้คือ

๑. เพื่อวัคความสามารถในการนำไปปฏิบัติในสถานการณต่าง ๆ ใค้เหมาะสม
๒. เพื่อวัคความรู้ความเข้าใจทางทฤษฎี
๓. เพื่อวัคความคิดสร้างสรรค์ในวิชาชีพ

ส่วนเกณฑ์ในการวัคและประเมินผลไม่สามารถสรุปได้ ทั้งนี้จะขึ้นกับเนื้อหาวิชา วิธีการที่ใช้ในการวัคและประเมินผล คือ แบบฝึกหัดเพื่อเพิ่มประสบการณ์ ข้อสอบที่เป็นข้อเขียน การปฏิบัติงานในห้องเรียน การฝึกงานในห้องสมุด การทำรายงาน การทำภาคนิพนธ์ การเสนอโครงการหรือผลงานที่แสดงความคิดริเริ่มของผู้เรียน

กล่าวโดยสรุป หลักสูตรบรรณารักษศาสตร์ระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัย ปี พ.ศ. ๒๕๓๘ ไม่เปลี่ยนแปลงไปจากปัจจุบันมากนัก โดยจะขยายขอบเขตไปในค่านสารนิเทศศาสตร์สืบเนื่องจากความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารนิเทศ และการ

แพร่กระจายของสารนิเทศ ความมุ่งหมายของหลักสูตรจะเพิ่มเติมในด้านการผลิตบัณฑิต เพื่อให้เป็นนักเอกสารสนเทศ ให้มีความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย สามารถประมวลผล จีกระบบ วิเคราะห์ และนำข้อมูลมาใช้ได้ เน้นผลิตบัณฑิตเพื่อทำงานในภาคธุรกิจเอกชน ห้องสมุดเฉพาะ และห้องสมุดประชาชนมากขึ้น โครงสร้างหลักสูตรประกอบด้วย รายละเอียดที่เหมือนเดิม เนื่องจากการจัดหลักสูตรบัณฑิตเอกเทศ มาตรฐานหลักสูตรปริญญาตรีของทบวงมหาวิทยาลัย แต่โครงสร้างวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์ จะจัดให้มีความยืดหยุ่นมากขึ้น เพื่อส่งเสริมความถนัดและความสนใจ โดยเนื้อหาหมวดวิชาบรรณารักษศาสตร์ประกอบด้วย วิชาพื้นฐาน ใ้แก่ บรรณารักษศาสตร์เบื้องต้น/ความรู้เกี่ยวกับห้องสมุด ปรัชญาและจรรยาบรรณทางบรรณารักษศาสตร์ และคอมพิวเตอร์ ในขณะที่วิชาหลักยังคงเหมือนเดิม คือ การบริการ การจัดหาทรัพยากร การบริหาร การจัดหาและห้ามัดรายการ ส่วนวิชาอื่น ๆ จะประกอบด้วยสาขา บรรณารักษศาสตร์ และสาขาสารนิเทศศาสตร์ ประกอบกัน เช่น วารสารและจุลสาร วรรณกรรมในสาขาต่าง ๆ สารนิเทศศาสตร์เบื้องต้น เทคโนโลยีในห้องสมุด การส่งผ่านข้อมูลด้วยอิเล็กทรอนิกส์ ฯลฯ จะเน้นความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน และการฝึกงาน ด้านการใช้เครื่องจักรกลในห้องสมุด ด้านการเรียนการสอนพบว่า ผู้สอนจะมีความตระหนักและให้ความสำคัญกับเทคนิควิธีสอนมากขึ้น โดยนำอุปกรณ์การสอนที่ทันสมัย มาใช้มากขึ้นกว่าในปัจจุบัน มีห้องปฏิบัติการทางบรรณารักษศาสตร์ที่มีคุณภาพ และเน้นการจัดกิจกรรมที่ทำร่วมกันเป็นกลุ่ม ด้านการวัดและประเมินผลจะมีจุดประสงค์ที่ไม่แตกต่างไปจากเดิมมากนัก โดยจะมีการสอบย่อยมากขึ้น และใช้วิธีการทดสอบหลายวิธีตามความเหมาะสมของเนื้อหาวิชา

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัย ผู้วิจัยอภิปรายตามขอบเขตการวิจัย ๔ ด้าน คือ ความมุ่งหมาย โครงสร้างและเนื้อหา การเรียนการสอน การวัดและประเมินผล ตามลำดับ ทั้งรายละเอียดดังนี้คือ

๑. กานความมุ่งหมาย

๑.๑ แนวโน้มความมุ่งหมายของหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์ระดับ

ปริญญาตรีในมหาวิทยาลัย ปี พ.ศ. ๒๕๓๘ จะเน้นถึงความหมายของวิชาชีพว่าเป็นผู้ให้บริการทางวิชาการมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้มีบัณฑิตตระหนักในความสัมพันธ์ และสร้างภาพพจน์ที่ดีแก่วิชาชีพ โดยความมุ่งหมายในการผลิตบัณฑิตมีดังนี้คือ เพื่อผลิตบรรณารักษ์ที่เป็นนักบริการที่ดี เพื่อผลิตบรรณารักษ์ที่มีความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อผลิตบรรณารักษ์ที่มีมนุษยสัมพันธ์และมีความรู้ด้านพฤติกรรมศาสตร์เป็นอย่างดี เพื่อผลิตบรรณารักษ์ผู้มีจรรยาบรรณทางวิชาชีพที่ดี เพื่อผลิตบรรณารักษ์ที่เป็นผู้ร่วมงานที่มีความคิดสร้างสรรค์ เพื่อผลิตบรรณารักษ์ที่เป็นคนดี มีคุณธรรม และรู้จักรับผิดชอบ และเนื่องจากสารสนเทศเพิ่มทวีจำนวนมากมาย และเทคโนโลยีสมัยใหม่เจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ส่งผลกระทบต่อห้องสมุดและการศึกษามรรณารักษศาสตร์ ความมุ่งหมายของหลักสูตรจึงมีแนวโน้มผลิตบัณฑิตเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ดังผลการวิจัยดังนี้คือ เพื่อผลิตบรรณารักษ์ที่สามารถเป็นนักเอกสารสนเทศได้ เพื่อผลิตบุคลากรผู้ชำนาญการด้านการประมวลผลสารสนเทศ เพื่อสามารถจัดระบบและนำข้อมูลมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยใช้เทคนิคสมัยใหม่ เพื่อผลิตบุคลากรที่เป็นนักคิด นักวิเคราะห์ เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนา ระบบของเอกสารและสารสนเทศให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม จากความมุ่งหมายข้างต้นนี้มีความสอดคล้องกับความมุ่งหมายของวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์ ซึ่ง Dean (1972: 21) สรุปว่ามีความมุ่งหมายเพื่อผลิตบุคคลให้มีความรู้ทั้งทางทฤษฎี และความสามารถในการปฏิบัติงานห้องสมุดได้ในทุกด้าน ตลอดจนมีพื้นฐานการศึกษาอย่างดี มีความเต็มใจที่จะให้บริการแก่สังคม และสามารถปกป้องจรรยาบรรณของอาชีพอย่างเหนียวแน่น ทั้งยังเตรียมพร้อมสำหรับความเจริญเติบโตของเทคโนโลยีในอนาคต จากงานวิจัยของ Boaz (1972: 315-323) เรื่องอนาคตของการศึกษามรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์พบว่า ในอนาคตเทคโนโลยีจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญต่อห้องสมุดและการศึกษามรรณารักษศาสตร์ ฉะนั้นการผลิตบรรณารักษ์ที่มีความรู้ความสามารถด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่จึงเป็นสิ่งจำเป็น และจากความ

มุ่งหมายในการผลิตบัณฑิตที่เคยเน้นเฉพาะอาชีพบรรณารักษศาสตร์เพียงอย่างเดียว
เปลี่ยนไป แต่จะผลิตบัณฑิตที่สามารถเป็นบรรณารักษ์และทำงานอื่น ๆ ด้านสารนิเทศ
ได้ด้วย

ส่วนแนวโน้มความมุ่งหมายของหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์ระดับ
ปริญญาตรีที่เป็นไปได้อีกคือ เพื่อผลิตบรรณารักษ์ผู้ที่เป็นนักบริหารที่ดี และ
บรรณารักษ์ที่มีความสามารถในการวิจัยงานด้านบรรณารักษศาสตร์ได้ เนื่องจาก
ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่า การเรียนในระดับนี้ควรเน้นให้เป็นผู้ปฏิบัติมากกว่าผู้บริหาร ส่วน
ความสามารถในการวิจัยนั้นไม่ได้เน้นสักซึ่ง เพราะเห็นควรเน้นในการศึกษาระดับ
ปริญญาโท

๑.๒ แนวโน้มแหล่งการทำงานของผู้จบสาขามรรณารักษศาสตร์ พบว่า
มีความมุ่งหมายในการผลิตเพื่อให้บรรณารักษ์ทำงานในท้องสมุคทุกประเภท ความความ
มุ่งหมายของหลักสูตรในข้อที่ ๑ แต่เน้นการทำงานด้านธุรกิจและเอกชน ท้องสมุคเฉพาะ
ท้องสมุคประชาชน และสามารถเป็นผู้นำชุมชนได้ นับว่าสอดคล้องกับสภาพการทำงาน
ในปัจจุบันที่พบว่าตลาดแรงงานจะขยายไปสู่ภาคเอกชน กิจกรรมธุรกิจจะเจริญเติบโต
มากขึ้น ส่วนท้องสมุคเฉพาะก็จะทวีความสำคัญยิ่งขึ้น เนื่องจากความเจริญก้าวหน้าทาง
วิทยาการในสาขาต่าง ๆ การประดิษฐ์คิดค้นสิ่งใหม่ ๆ และการค้นคว้าวิจัยได้เจริญ
รุดหน้าอย่างรวดเร็ว จึงจะเห็นว่า มีท้องสมุคเอกชนต่าง ๆ ที่มีความสำคัญ เช่น
ท้องสมุคบริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ท้องสมุคธนาคารกรุงเทพ เป็นต้น
ในขณะที่เดียวกันท้องสมุคประชาชนก็จะมีมีความสำคัญยิ่งขึ้นเช่นกัน โดยปรับปรุงให้ทันสมัย
และเพียงพอกับความต้องการของชุมชน เนื่องจากชุมชนมีการขยายตัวและต้องการ
ความรู้ต่าง ๆ มากขึ้น ครบกับผลการสัมมนาเรื่องแนวทางการปรับปรุงหลักสูตร
บรรณารักษศาสตร์ระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยขอนแก่นกันที่ว่า การผลิตบัณฑิตควร
เน้นการผลิตเพื่อตลาดแรงงานเอกชนมากขึ้น ควรเน้นให้สามารถทำงานด้านพัฒนา
ชุมชนได้ด้วย (ภรณ์ ศิริโชค ๒๕๒๔ : ๒๐-๒๒)

๒. กําหนดโครงสร้างและเนื้อหา

๒.๑ แนวโน้มโครงสร้างหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์ระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัย พบว่ามีความยืดหยุ่นมากขึ้น เพื่อสะดวกในการจัดหลักสูตรซึ่งเน้นให้ผู้เรียนมีโอกาสเลือกเรียนตามความสนใจและความถนัด และเพื่อความคล่องตัวของสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา ในการจัดหลักสูตรตามความพร้อมและนโยบายของแต่ละมหาวิทยาลัย สอดคล้องกับที่ ไพฑูริย์ สินลารัตน์ และ นิยม วาจานนท์ (๒๕๒๔ : ๓๓, ๒๕๒๓: ๓) กล่าวถึงแนวโน้มของหลักสูตรอุดมศึกษาในอนาคตว่าจะจัดให้มีความยืดหยุ่นมากขึ้น เช่นเกี่ยวกับการสำรวจของ Reed (1978: 87-96) ก็พบว่าหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์ควรจะมีที่ยืดหยุ่น และตอบสนองความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับห้องสมุดของชาติ รวมทั้งช่วยงานการนำคอมพิวเตอร์ไปใช้และบริการของห้องสมุด โดยแนวโน้มโครงสร้างหลักสูตรจะไม่เปลี่ยนแปลงมากนักในสาระสำคัญ และหน่วยกิตรวมจะยังคงอยู่ระหว่าง ๑๒๐-๑๕๐ หน่วยกิต ไม่แตกต่างไปจากปัจจุบันซึ่งทบวงมหาวิทยาลัยกำหนดจำนวนหน่วยกิตรวมสำหรับผู้จบหลักสูตรต้องไม่น้อยกว่า ๑๒๐ และอย่างมากไม่เกิน ๑๕๐ หน่วยกิต ดังเช่นจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวนหน่วยกิตรวม ๑๔๔ หน่วยกิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ๑๓๑ หน่วยกิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ๑๔๔ หน่วยกิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น ๑๓๕ หน่วยกิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ๑๔๕ หน่วยกิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตประสานมิตร ๑๔๐ หน่วยกิต มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ ๑๓๕ หน่วยกิต ทั้งนี้เนื่องจากโครงสร้างหลักสูตรและหน่วยกิตรวมของหลักสูตรปริญญาตรีกำหนดโดยทบวงมหาวิทยาลัย เพื่อเป็นเกณฑ์มาตรฐานกลางสำหรับทุกสาขาวิชาตามหลักสูตรปริญญาตรี และเพื่อดูแลให้หลักสูตรระดับปริญญาตรีในทุกมหาวิทยาลัยมีมาตรฐานใกล้เคียงกัน

แนวโน้มหลักสูตรที่เป็นไปได้พอควรคือ หลักสูตรบรรณารักษศาสตร์ระดับปริญญาตรีจะลดความเข้มข้นลงเพื่อมิให้เข้าชนกับการศึกษาในระดับปริญญาโท ส่วนจำนวนหน่วยกิตรวมที่เป็นไปได้ค่อนข้างน้อยคือ หน่วยกิตรวมของหลักสูตร

บรรณารักษศาสตร์จะน้อยกว่า ๑๒๐ หน่วยกิต และข้อความที่กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นไม่สอดคล้องกัน คือ หน่วยกิตรวมของหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์จะเพิ่มขึ้นระหว่าง ๑๕๐-๑๗๐ หน่วยกิต เนื่องจากเห็นว่าจำนวนหน่วยกิตรวมที่ทบวงมหาวิทยาลัยกำหนดไว้ คือ ๑๒๐-๑๕๐ หน่วยกิต มีความยืดหยุ่นเพียงพอในการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุความมุ่งหมายของหลักสูตรแล้ว

๒.๒ แนวโน้มหมวดวิชาต่าง ๆ ของหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์ พบว่า จะประกอบด้วย หมวดวิชาการศึกษาทั่วไป/พื้นฐานทั่วไป หมวดวิชาเลือกเสรี หมวดวิชาเฉพาะและวิชาโท ตามกฎเกณฑ์ของทบวงมหาวิทยาลัยว่าด้วยหลักสูตรปริญญาตรี โดยแนวโน้มหมวดวิชาพื้นฐานทั่วไปสาขาวิทยาศาสตร์จะครอบคลุมด้านเทคโนโลยี และวิทยาศาสตร์ประยุกต์มากกว่าวิทยาศาสตร์บริสุทธิ์มากขึ้น เพื่อประโยชน์ในการนำความรู้เหล่านั้นไปใช้ประโยชน์ในวิชาชีพได้ แนวโน้มหมวดวิชาเลือกเสรีจะเพิ่มจำนวนหน่วยกิตขึ้น ในขณะที่ปัจจุบันพบว่าหมวดวิชาเลือกเสรีในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ มีจำนวนหน่วยกิตดังนี้คือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๖ หน่วยกิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ หน่วยกิตรวมหมวดวิชาเลือกเสรีและหมวดวิชาโท ๓๕ หน่วยกิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง ๖ หน่วยกิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น ๓๖ หน่วยกิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ๖-๓๒ หน่วยกิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตประสานมิตร ๕-๑๐ หน่วยกิต มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ ๑๐ หน่วยกิต ทั้งนี้เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนตามความถนัดและความสนใจ สอดคล้องกับแนวโน้มโครงสร้างหลักสูตรข้างต้นว่า หลักสูตรจะมีความยืดหยุ่นมากขึ้น และ ไพฑูรย์ สินดารักษ์ (๒๕๒๔: ๓๓) ก็อธิบายเพิ่มเติมว่าหลักสูตรอุดมศึกษาจะปรับปรุงให้เหมาะสมสอดคล้องกับธรรมชาติของผู้เรียน ความก้าวหน้าทางวิชาการ เทคโนโลยีและความเปลี่ยนแปลงของสังคม เพื่อให้โอกาสผู้เรียนได้เลือกเรียนตามความถนัดและความสนใจมากขึ้น

แนวโน้มหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์ที่เป็นไปได้ค่อนข้างน้อย คือ หมวดวิชาโทจะลดจำนวนหน่วยกิตลง และหมวดวิชาพื้นฐานทั่วไปจะเพิ่มจำนวนหน่วยกิตขึ้น เนื่องจากผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่ามาตรฐานทบวงมหาวิทยาลัยที่กำหนดให้หมวดวิชาโทมีจำนวนหน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า ๑๕ หน่วยกิต และหมวดวิชาพื้นฐานทั่วไปมีจำนวนหน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า ๓๐ หน่วยกิต เหมาะสมทีเดียว

๒.๓ เนื้อหาหมวดวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์ จากการวิจัยพบว่า ประกอบด้วยสาขาบรรณารักษศาสตร์ และสารนิเทศศาสตร์ บนมยผสานกัน เนื่องจาก บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ มีวัตถุประสงค์เช่นเดียวกัน คือ จัดหา เก็บรวบรวม เผยแพร่ และบริการ เพียงแค่สารนิเทศศาสตร์นำเอาเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้บริการแก่ผู้ใช้มากยิ่งขึ้น เพราะฉะนั้นการบนมยผสานกันจึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อเตรียมรับการขยายตัวอย่างรวดเร็วของวรรณกรรมในสาขาต่าง ๆ และความเจริญของเทคโนโลยีทางคอมพิวเตอร์ และระบบโทรคมนาคมที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับห้องสมุด ทำให้โรงเรียนบรรณารักษศาสตร์ต้องปรับเนื้อหาหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว เพื่อสามารถผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ และสอดคล้องความเป็นมาและความสำคัญของการวิจัยในครั้งนี้ ว่าการศึกษามรรณารักษศาสตร์จะขยายขอบเขตไปในด้านเทคโนโลยีและสารนิเทศศาสตร์ และการศึกษาของ Gleaves (1982: 260-273) ก็พบว่าแนวโน้มที่เกี่ยวข้องกับการศึกษามรรณารักษศาสตร์ในปี ค.ศ. ๑๙๘๐ ในประเทศสหรัฐอเมริกา คือ การเปลี่ยนไปเป็นการศึกษามรรณารักษศาสตร์ และสารนิเทศศาสตร์ (Library and Information Science) นอกจากนี้แนวโน้มหมวดวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์จะมีรายวิชาบังคับน้อยลง แต่เน้นความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน และจะเพิ่มจำนวนหน่วยกิตขึ้น ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะเพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเลือกเรียนตามความสนใจมากขึ้น

๒.๓.๑ แนวโน้มวิชาพื้นฐานในหมวดวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์ ได้แก่ วิชาต่าง ๆ ดังนี้คือ บรรณารักษศาสตร์เบื้องต้น/ความรู้เกี่ยวกับห้องสมุด ปรัชญา และจรรยาบรรณทางบรรณารักษศาสตร์ และคอมพิวเตอร์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะวิชาเหล่านี้เป็นวิชาพื้นฐานในการเรียนรู้ชั้นสูง ทั้งในสาขามรรณารักษศาสตร์ และสารนิเทศศาสตร์ ทำให้ผู้เรียนเข้าใจลักษณะวิชาชีพได้อย่างกว้างขวาง วิชาพื้นฐานดังกล่าวไม่แตกต่างไปจากปัจจุบัน แต่เพิ่มเติมวิชาคอมพิวเตอร์ และเน้นด้านปรัชญา และจรรยาบรรณทางบรรณารักษศาสตร์มากขึ้น

แนวโน้มวิชาพื้นฐานในหมวดวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์ที่เป็นไปไ้พอควร คือ ห้องสมุดกับสังคม และแนวโน้มวิชาพื้นฐานที่เป็นไปไ้ค่อนข้างน้อย คือ บรรณารักษศาสตร์เปรียบเทียบ เนื่องจากผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าควรจัก

ไว้ในการศึกษาาระดับสูง ส่วนวิชาพื้นฐานที่ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นไม่สอดคล้องกัน คือ
บรรณารักษศาสตร์ภูมิหลัง เนื่องจากมีความเห็นว่ามีควมซ้ำซ้อนกับบรรณารักษศาสตร์
เบื้องต้น

๒.๓.๒ แนวโน้มวิชาหลักในหมวดวิชาบรรณารักษศาสตร์ จะไม่
เปลี่ยนแปลงไปจากปัจจุบัน คือ ประกอบด้วย การบริการ การจัดหาทรัพยากร การ
จัดหมู่และทำบัตรรายการ และการบริหาร ซึ่งถือว่าเป็นหัวใจของการศึกษามรรณารักษ
ศาสตร์ ทั้งนี้เนื่องจากวิชาเหล่านี้สามารถจัดเตรียมบรรณารักษ์ให้สามารถบริหารงาน
ห้องสมุดได้ครบถ้วน ตั้งแต่การจัดเตรียมวัสดุสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ การทำงานเทคนิค จนถึง
งานบริการต่าง ๆ ได้

๒.๓.๓ แนวโน้มวิชาอื่น ๆ ในหมวดวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์
ได้แก่ สารนิเทศศาสตร์ เทคโนโลยีที่ใช้ในห้องสมุด เทคโนโลยีสารนิเทศ การ
ส่งเสริมการใช้ห้องสมุด ระบบข่ายงานห้องสมุดและระบบสารนิเทศแห่งชาติ โสภทัศน์
วัสดุ สื่อทางการศึกษา วารสารและจุลสาร วรรณกรรมประเภทต่าง ๆ การประมวลผล
ข้อมูลห้องสมุด การส่งผ่านข้อมูลด้วยอิเล็กทรอนิกส์ วรรณกรรมในสาขาวิชาเฉพาะด้าน
การบริการแก่บุคคลเฉพาะกลุ่ม และโปรแกรมสำหรับประมวลผลข้อมูลห้องสมุด จะ
เห็นว่าประกอบด้วย สาขาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ ซึ่งนับว่ามีความ
สอดคล้องกับความมุ่งหมายของหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์ทั้งข้างต้น และตรงกับผล
การสัมมนาเรื่อง แนวทางการปรับปรุงหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์ระดับปริญญาตรีของ
มหาวิทยาลัยขอนแก่น ซึ่งพบว่าตลาดแรงงานต้องการบรรณารักษ์ที่มีความรู้ความสามารถ
ทางด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่ ซึ่งได้จากการเรียนวิชาต่าง ๆ เช่น คอมพิวเตอร์เบื้องต้น
สารนิเทศศาสตร์เบื้องต้น เทคโนโลยีสารนิเทศเบื้องต้น (ภรณ์ ศิริโชคิ ๒๕๕๕ :
๒๐-๒๒) แต่จากการวิจัยพบผู้เชี่ยวชาญยังเสนอรายวิชาไม่สอดคล้องกับแนวโน้มด้านความ
มุ่งหมายของหลักสูตรด้านแหล่งการทำงานของบรรณารักษ์ข้างต้น ซึ่งจะเน้นการทำงาน
ในภาคธุรกิจเอกชน ห้องสมุดเฉพาะ และห้องสมุดประชาชนมากขึ้น เพราะไม่ได้มีการ
เสนอรายวิชาที่จะรองรับความมุ่งหมายดังกล่าว โดยเฉพาะด้านห้องสมุดเฉพาะ และ
ห้องสมุดประชาชน

สำหรับแนวโน้มวิชาอื่น ๆ ในหมวดวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์ ที่เป็นไปไค้พอควร คือ พฤติกรรมสนเทศ : ลักษณะ การจัดการ การบริหาร การศึกษา ผู้ใช้ และแหล่งวัสดุ ธุรกิจ เศรษฐกิจ และการเมือง โดยผู้เชี่ยวชาญบางส่วนแสดง ความเห็นว่าควรจะสอนในระดับปริญญาโท ทั้งนี้อาจเป็นเพราะลักษณะวิชามีความเฉพาะ เจาะจงมาก

๒.๓.๔ แนวโน้มสาขาอื่น ๆ ในหมวดวิชาบรรณารักษศาสตร์ ไค้แก่ ทักษะการใช้ภาษาอังกฤษ และการสื่อสาร ซึ่งจะ เป็นสาขาวิชาที่ช่วยเสริมให้บรรณารักษ์ สามารถทำงานในวิชาชีพไค้ได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เนื่องจากพบว่ามีความแพร่หลาย ของเอกสารและสิ่งพิมพ์ภาษาอังกฤษในงานวิจัยสาขาต่าง ๆ โดยเฉพาะสาขาวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี และการสื่อสาร เป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้ผู้ใช้บริการและผู้ไค้มีความพอใจ และสมฤทธิผลตามต้องการ ตรงกับผลการศึกษาของ Vance (1977: 18-34) พบว่า จากการศึกษาจะมีความต้องการให้ เน้นทางด้านทฤษฎีการสื่อสารของมนุษย์ (Human Communication Theories) ในการศึกษาบรรณารักษศาสตร์ ซึ่งนับว่ามีความ สอดคล้องกับผลการวิจัยครั้งนี้ และเหมาะสมกับสภาพการเรียนการสอนในปัจจุบัน ซึ่ง พบว่า จะมีการจัดการศึกษาในลักษณะสหสาขาวิชา

แนวโน้มสาขาอื่น ๆ ในหมวดวิชาชีวบรรณารักษศาสตร์ที่ เป็นไปไค้พอควร คือ มนุษยสัมพันธ์ สถิติ ทักษะการใช้ภาษาไทย พฤติกรรมศาสตร์ จิตวิทยา การวิจัย การพัฒนาชุมชน การบริหารธุรกิจ/เลขานุการ และประวัติศาสตร์ ส่วนแนวโน้มวิชาอื่น ๆ ที่ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดไม่สอดคล้องกัน คือ ภาษาอื่น ๆ ซึ่งไค้แก่ ภาษาจีน ภาษาญี่ปุ่น และภาษาฝรั่งเศส

๓. ด้านการเรียนการสอน

๓.๑ แนวโน้มด้านการเรียนการสอนบรรณารักษศาสตร์ จากการศึกษา พบว่า การสอนมีจุดประสงค์ทั้งนี้คือ เพื่อเน้นให้ผู้เรียนรู้จักการประยุกต์ พัฒนา และ ปรับปรุง เพื่อให้มีทักษะและประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยี เพื่อให้แสดง ความคิดเห็นและแก้ไขปัญหาค้นคว้าด้วยตนเอง ซึ่งนับว่าสอดคล้องกับจุดประสงค์

ในการสอนวิชาชีพซึ่งเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน เน้นการประยุกต์ไปใช้ใน สถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยมีแนวโน้มว่าเทคนิคการสอนแบบ บรรยายจะยังคงใช้อยู่ ทั้งนี้เนื่องจากวิธีการสอนแบบบรรยายมีประสิทธิภาพในการสอน คนกลุ่มใหญ่ เป็นวิธีการสอนที่ทั้งผู้เรียนและผู้สอนมีความคุ้นเคยและพอใจ นับเป็นวิธี การสอนหลักที่ผู้สอนในมหาวิทยาลัยยึดถือและปฏิบัติกันอย่างกว้างขวาง ซึ่ง (Painter 1974: 37-38) พบว่ารูปแบบวิธีการสอนแบบบรรยายเป็นวิธีการสอนที่ผู้เรียนและ ผู้สอนมีความคุ้นเคย และใช้ประมาณ ๔๐% ของรายวิชานั้น นอกจากนี้ผู้สอนจะใช้ เทคนิคการสอน วิธีการอ่านมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากมีงานเขียนและงานวิจัยทาง บรรณารักษศาสตร์เกิดขึ้นมากมาย เทคนิคการสอนอื่น ๆ มีดังนี้คือ การฝึกปฏิบัติใน ห้องเรียน การฝึกงาน การสัมมนา การฝึกคิด เชิญวิทยากรบรรยายพิเศษ การ วิเคราะห์ และการวิจารณ์ โดยผู้สอนอาจจะใช้เทคนิคการสอนดังกล่าวประกอบกัน

ส่วนแนวโน้มการใช้เทคนิคและวิธีสอนบรรณารักษศาสตร์ที่เป็น ไปได้พอควร คือ การใช้สถานการณ์จำลอง การศึกษานอกสถานที่ การทำวิจัย และ การทำโครงการ เนื่องจากผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าการสอนในระดับปริญญาตรี การเน้น ค้นทฤษฎีและปฏิบัตินับว่าเพียงพอแล้ว

๓.๒ แนวโน้มการใช้อุปกรณ์การสอนพบว่า ผู้สอนมีแนวโน้มใช้อุปกรณ์ การสอนดังนี้คือ แผ่นโปร่งใส เทปภาพ สไลด์ คอมพิวเตอร์ เทปเสียง และห้อง ปฏิบัติการที่ทันสมัย นอกจากนั้นยังพบว่าผู้สอนจะใช้อุปกรณ์การสอนที่ทันสมัยมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีสมัยใหม่ ความแพร่หลายของอุปกรณ์ ราคาซึ่งไม่แพงนัก เป็นประโยชน์ที่จะช่วยให้ผู้สอนประสบผลสำเร็จในการสอน คือ ทำให้ผู้เรียนเข้าใจ พอใจ สนใจ และสนุกสนานด้วย

แนวโน้มอุปกรณ์การสอนที่เป็นไปได้พอควรคือ โทรทัศน์วงจรปิด โปรแกรมหาสำเร็จรูป และเครื่องมือสื่อสารระยะไกล โดยผู้เชี่ยวชาญมีความคิดว่า โทรทัศน์วงจรปิด และโปรแกรมสำเร็จรูป เหมาะสำหรับมหาวิทยาลัยเปิด ส่วน อุปกรณ์การสอนที่ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นไม่สอดคล้องกัน คือ ภาพยนตร์ และวีดิทัศน์ บอส่วน เนื่องจากอุปกรณ์ดังกล่าวมีราคาแพง มีความยุ่งยาก และมีปัญหาในการใช้

๓.๓ แนวโน้มกิจกรรมประกอบการสอน ผลการวิจัยพบว่า มีการจัดกิจกรรมประกอบการสอนมากขึ้น และเป็นกิจกรรมที่ทำร่วมกันเป็นกลุ่ม เช่น การจัดนิทรรศการ การทำรายงานกลุ่ม ซึ่งนอกจากจะเป็นการฝึกความเป็นผู้นำ และฝึกคิดแล้ว การทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่มยังเป็นการสร้างแรงจูงใจในการเรียน และฝึกการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี

๓.๔ แนวโน้มการฝึกงานจากการวิจัยพบว่า จะมีการฝึกงานในห้องสมุดทั่วไป และเน้นการฝึกงานด้านการใช้เครื่องจักรกลที่เกี่ยวข้องกับห้องสมุดด้วย เช่น การจัดเก็บข้อมูลโดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ การสืบค้นข้อมูลโดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ ซึ่งเป็นความสอดคล้องกับความมุ่งหมาย และเนื้อหาวิชาของหลักสูตรดังกล่าวข้างต้น

๔. ด้านการวัดและประเมินผล

๔.๑ แนวโน้มการวัดผลและประเมินผลการวิจัยพบว่า มีจุดประสงค์ในการวัดผลและประเมินผลวิชาบรรณารักษศาสตร์ ทั้งนี้คือ เพื่อวัดความสามารถในการนำไปปฏิบัติในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้เหมาะสม เพื่อวัดความรู้ความเข้าใจทางทฤษฎี และเพื่อวัดความคิดสร้างสรรค์ในวิชาชีพ ซึ่งมีความสอดคล้องกับความมุ่งหมายในการผลิตบัณฑิตอาชีวะนี้ ซึ่ง Dean (1972: 21) สรุปว่า เพื่อผลิตบุคคลให้มีความรู้ความสามารถทั้งทางทฤษฎี และความสามารถในการปฏิบัติงานห้องสมุดได้ในทุกด้าน ตลอดจนมีพื้นฐานทางการศึกษาที่ดี มีความเต็มใจที่จะให้บริการแก่สังคม และสามารถปกป้องจรรยาบรรณของวิชาชีพอย่างเหนียวแน่น และแนวโน้มจะมีการสอบย่อยมากขึ้น ซึ่งนับว่าเป็นวิธีวัดผลที่มีความเหมาะสม ทั้งผู้สอนจะไ้ทราบถึงพัฒนาการของผู้เรียนด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของ Patel (1977: 1717A) ศึกษาเปรียบเทียบถึงวิธีการวัดผลที่ใช้สำหรับนักศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ในประเทศอังกฤษและประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่าการวัดผลหลาย ๆ ครั้ง ก็คือการสอบเพียงครั้งเดียวตอนปลายเทอม

แนวโน้มจุดประสงค์ในการวัดผลและประเมินผลบรรณารักษศาสตร์ที่เป็นไปไ้พอควร คือ เพื่อวัดความสามารถในการทำงานร่วมกับบุคคลอื่น และเพื่อวัดทัศนคติในวิชาชีพ

๔.๒ แนวโน้มเกณฑ์ในการวัดผลและประเมินผล พบว่าไม่สามารถหาข้อสรุปได้ เนื่องจากมีความแตกต่างกันทั้งในแง่เนื้อหา และผู้สอน โดยผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่าเกณฑ์ในการวัดผล การแบ่งคะแนนระหว่างภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ และการแบ่งคะแนนระหว่างกัน เหนือกว่าปลายเทอมนั้น ไม่อาจจะระบุได้ว่าควรเป็นเท่าไรแน่นอน จึงมีประสิทธิผลที่สุด ต้องขึ้นกับเนื้อหาของวิชานั้น จากรายงานการวิจัยเกี่ยวกับการศึกษามรรควิทยาศาสตร์ในปัจจุบัน พบว่ามีการแบ่งคะแนนการวัดผลระหว่างเทอมกับปลายเทอม คือ ๔๐ : ๖๐ และ ๕๐ : ๕๐ การแบ่งคะแนนการวัดผลภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ คือ ๖๐ : ๔๐ และ ๕๐ : ๕๐ (ลำปาง แม่นมาศย์ ๒๕๒๗ : ๑๕๓-๑๖๔)

๔.๓ ส่วนแนวโน้มวิธีการที่ใช้ในการวัดผลและประเมินผลการวิจัย พบว่าไคแก่ แบบฝึกหัดเพื่อเพิ่มประสบการณ์ ข้อสอบที่เป็นข้อเขียน การปฏิบัติงานในชั้นเรียน การฝึกงานในห้องสมุด การทำรายงาน การทำภาคนิพนธ์ การเสนอโครงการและผลงานที่แสดงความคิดริเริ่มของผู้เรียน นับว่าเป็นวิธีการที่เหมาะสมกับวิชาบรรณารักษศาสตร์ เนื่องจากมีการวัดผลทั้งภาคทฤษฎี ภาคปฏิบัติ และความคิดสร้างสรรค์ในการวัดผลและประเมินผลพบว่าควรใช้หลายวิธีร่วมกัน ซึ่ง David (1978: 99-100) กล่าวว่า การวัดผลการเรียนตลอดเวลาในระหว่างเรียนโดยการประเมินจากผลงานของผู้เรียน เป็นการประเมินที่ดีเพราะต้องใช้หลายวิธีร่วมกัน โดยผู้สอนจะเป็นผู้พิจารณาว่าจะใช้วิธีการวัดผลใดบ้างจึงจะเหมาะสม

ส่วนแนวโน้มวิธีการที่ใช้ในการวัดผลและประเมินผลสาขามรรควิทยาศาสตร์ที่เป็นไปไคพอควร คือ การสัมภาษณ์ และที่เป็นไปไคค่อนข้างน้อย คือ แบบทดสอบมาตรฐานวัดพฤติกรรมด้านสังคมของผู้เรียน

๕. คำถามอื่น ๆ

แนวโน้มคำถามอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษามรรควิทยาศาสตร์ พบว่าแนวโน้มที่เป็นไปไค้มาก คือ ความมุ่งหมายของหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์ระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัย ปี พ.ศ. ๒๕๓๔ จะสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ไคกำหนดขึ้นในช่วงนั้น ซึ่งนับว่าเป็นความสมเหตุสมผลเนื่องจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติยอมเป็นตัวกำหนดเป้าหมายทางเศรษฐกิจ สังคม

และการศึกษาของชาติ โดยเฉพาะเป้าหมายการศึกษาแห่งชาติซึ่งเป็นแม่บทกำหนดความมุ่งหมายทางการศึกษาอื่น ๆ ในชาติ เช่น ความมุ่งหมายระดับต่าง ๆ ความมุ่งหมายของหลักสูตร ความมุ่งหมายของมหาวิทยาลัย และความมุ่งหมายในการสอนให้มีความสัมพันธ์สอดคล้องกัน

แนวโน้มด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การศึกษามหาวิทยาลัยที่เป็นไปก็พอควรคือ งานเทคนิคทางมหาวิทยาลัยจะเน้นภาคปฏิบัติมากขึ้นกว่าภาคทฤษฎี และหลักสูตรมหาวิทยาลัยจะลดความเข้มข้นลงเพื่อให้เข้าชั้นกับการศึกษาในระดับปริญญาโท เนื่องจากผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าหลักสูตรมหาวิทยาลัยระดับปริญญาตรีในปัจจุบันมีความเหมาะสมแล้ว

ส่วนข้อความที่ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นไม่สอดคล้องกันคือ (๑) ผู้สอนสาขามหาวิทยาลัยควรมีประสบการณ์ในการทำงานห้องสมุดประมาณ ๕ ปี โดยผู้เชี่ยวชาญกลุ่มหนึ่งเห็นว่าไม่จำเป็นและมีความเป็นไปได้น้อยในทางปฏิบัติ ในขณะที่ผู้เชี่ยวชาญอีกกลุ่มหนึ่งมีความเห็นว่ามหาวิทยาลัยเป็นสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับการฝึกปฏิบัติ ฉะนั้นผู้สอนจึงควรมีประสบการณ์ในการทำงานด้านนี้มาก่อนเพื่อสามารถแก้ไขปัญหาและเข้าใจปัญหาต่าง ๆ ได้ดี (๒) โรงเรียนมหาวิทยาลัยควรมแยกกันผลิตมหาวิทยาลัยคามความพร้อมของแต่ละสถาบัน เนื่องจากผู้เชี่ยวชาญส่วนหนึ่งมีความเห็นว่ามีความเป็นไปได้น้อยในทางปฏิบัติ (๓) ยกเลิกการผลิตมหาวิทยาลัยระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ โดยผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่าการผลิตมหาวิทยาลัยที่มีประสิทธิภาพและให้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านนั้น ควรจะเป็นการศึกษาในระดับปริญญาโทตามแบบอย่างการศึกษามหาวิทยาลัยในประเทศสหรัฐอเมริกาในปัจจุบัน ในขณะที่ผู้เชี่ยวชาญอีกกลุ่มหนึ่งมีความคิดเห็นว่า ไม่ควรยกเลิกเนื่องจากประเทศไทยยังคงความต้องการมหาวิทยาลัยที่มีความรู้ในระดับปริญญาตรีมาก เพื่อทำงานห้องสมุดโรงเรียนห้องสมุดประชาชน และห้องสมุดอื่น ๆ

ข้อเสนอแนะ

การประยุกต์ผลการวิจัย

๑. ผลการวิจัยพบว่าการศึกษาบรรณารักษศาสตร์จะขยายขอบเขต เป็นการศึกษาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ ตรงกับสภาพการศึกษามรรณารักษศาสตร์ ในประเทศสหรัฐอเมริกา ปัจจุบันพบว่าโรงเรียนบรรณารักษศาสตร์ส่วนใหญ่เปลี่ยนชื่อ เป็นบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ในประเทศไทย จึงควรมีการพิจารณาเปลี่ยนชื่อสาขา ทั้งนี้เพื่อความเหมาะสมและเป็นการสร้างภาพพจน์ที่ดีแก่วิชาชีพด้วย

๒. ควรนำผลของการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์ ระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัย โดยพิจารณาให้สอดคล้องกันทั้งด้านความมุ่งหมาย โครงสร้างและเนื้อหา การเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล

๓. ควรนำผลการวิจัยค่านี้อาหาหมวดวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์ ตัวอย่าง เช่น รายวิชาบังคับ รายวิชาค่านสารนิเทศศาสตร์ ไปเปรียบเทียบกับรายวิชาต่าง ๆ ที่เปิดสอนในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ปรับปรุงให้ทันสมัยและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๔. ควรนำผลการวิจัยไปใช้เป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำ สำหรับวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์ในประเทศไทย

๕. ควรนำผลการวิจัยค่านการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล ไปปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

๑. เนื่องจากการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยอย่างกว้าง ๆ เกี่ยวกับหลักสูตร บรรณารักษศาสตร์ระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัย จึงควรมีการวิจัยเกี่ยวกับความ มุ่งหมาย โครงสร้างและเนื้อหา การเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผลเฉพาะ ค่านอย่างลึกซึ้งต่อไป

๒. ควรศึกษาแนวโน้มของหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์ในระดับอื่น ๆ บ้าง
เช่น หลักสูตรบรรณารักษศาสตร์ระดับปริญญาโท ฯลฯ โดยใช้เทคนิคกลยุทธ์

๓. ควรมีการวิจัยในค่านอื่น ๆ ทางบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์
โดยใช้เทคนิคกลยุทธ์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย